

Kyrkogården möter minister Kuhnke:

Vi måste prata om **beg**

FOTO: KRISTIAN POHL/GOVERNMENT OFFICES OF SWEDEN

Alice Bah Kuhnke är minister med vida ansvarsområden. Kultur och demokrati ligger på hennes bord, men begravningsområdet ryms också i hennes portfölj. Den principiella frågan om vem som ska vara huvudman för samhällets begravningsverksamhet menar hon är viktig.

– Det är alldeles för få som tar upp den frågan med mig, säger hon.

Alice Bah Kuhnke har en fyllig ministerportfölj. Begravningsfrågor trängs med dagspressens framtid och filmpolitik, men hon säger att hon ser en tydlig röd tråd mellan sina olika politikområden. Samhällets begravningsverksamhet är viktig i hennes roll som demokratiminister.

– Det är både en rättighet och en del av vår välfärd att man i vårt land ska kunna känna sig trygg med att det finns tillförlitliga system och processer. Man

gravningsverksamheten

ska veta att man tas väl om hand när man själv går bort. Som anhörig ska man få den hjälp och stabilitet som man behöver för lång, lång tid framöver när man lämnar över sina döda både till en funktion och till en plats.

PERSONLIG ERFARENHET

Alice Bah Kuhnke beskriver sin personliga relation till begravningsverksamheten. Senast var det hennes morfar som hade gått bort. Slakten kunde ta farväl av och gravsätta honom i kretsen av både levande och döda familjemedlemmar.

– Jag och mina syskon har bestämt att vi ska försöka hålla ihop hela slakten så att den ligger samlad. När vi begravde morfar kunde vi gå mellan de olika släktingarna, hälsa och visa för hans barnbarnsbarn att en gång kommer vi också att ligga där.

– Som många andra har jag fått en mycket positiv erfarenhet. När en anhörig går bort blir det, även om det inte är oväntat, ett tillstånd av kaos. Jag och min familj fick uppleva hur professionellt bemött man blir som anhörig av alla de olika instanser som samspelar i en begravning och i omvårdnaden av platsen.

– Det fanns liksom en mall, ett beprövat sätt som mejslats fram under årtionden och århundraden, som man kunde haka på. Det gav mig, när jag nu som vuxen för första gången fick göra erfarenheten, ett väldigt gott intryck.

– Inte minst för att den gäller det allra närmaste för människor är det viktigt för mig och regeringen att verksamheten är stabil och att vi har en brett

förankrad rutin för hur vi i samhället tar hand om våra döda, oavsett trostillhörighet eller livsåskådning.

LITAR PÅ HUVUDMÄNNEN

Inom begravningsbranschen väcker en del aktuella förändringar frågor, bland annat kring det som skulle bli ett system för enhetlig begravningsavgift. Till exempel saknar den nya avgiftsmodellen inbyggda incitament för att motverka kostnadsökningar. Hur ska man kontrollera att utgifterna inte skenar iväg? Faller det på länsstyrelserna, begravningsombuden, Kammarkollegiet, Svenska kyrkan eller på vem?

– Huvudmännen inom Svenska kyrkan har ansvaret att bedriva sin verksamhet utifrån god ekonomi och effektivitet, säger Alice Bah Kuhnke. Regeringen och jag har stor tilltro till att de bedriver sin verksamhet på ett effektivt sätt.

– Om det, vilket varken jag eller regeringen har någon anledning att misstänka, skulle visa sig att kostnaderna drar iväg, då får vi självklart ta itu med den frågan. Men regeringen detaljstyr ju inte, utan förlitar sig på huvudmännens professionalism och vilja att ta det här ansvaret.

Att landets största begravningshuvudman, Stockholms kommun, och Tranås kommun inte ska ingå i systemet för att utjämna de kraftigt varierande begravningsavgifterna i landet väcker reaktioner. Varför är det viktigare att avgifterna inte höjs i Stockholms kommun än att de höjs i Göteborg och på många andra orter?

– Nej, det är inte viktigare,

säger Bah Kuhnke, men vi har gjort väldigt noggranna avvägningar av för- och nackdelar. Vi har tittat på hur människor berörs av de olika vägarna som fanns att gå, hur hög höjningen blir och hur många som drabbas av den. Just nu, och jag vill verkligen betona att det är där vi är just nu, har vi valt att inte inlemma Stockholm och Tranås i systemet.

Men om vi tittar på en församling i en kranskommun, exempelvis Danderyd eller Solna, där blir det ju den höjning som man slipper i Stockholm...

– Ja, jag vet och vi har verkligen vänt och vridit på det här. Jag vill betona att det inte måste vara på detta vis för evigt.

Alice Bah Kuhnke förklarar dock att det inte ska förväntas ytterligare regeringsförslag på begravningsområdet under innevarande mandatperiod.

HUVUDMANNASKAPSRÅGÅN

En sak som definitivt inte heller hanteras inom mandatperioden är frågan om huvudmannaskapet för samhällets begravningsverksamhet, men den är viktig att tala om, menar Alice Bah Kuhnke.

Förutom födelsen är döden det enda alla människor med säkerhet kommer att vara med om. Medan födelsen sker på samhällets vårdinrättningar är begravningar utlagda på entreprenad hos ett bland alla trossamfund och livsåskådningsorganisationer i ett numera mångkulturellt samhälle. Det är dessutom ett samfund som sedan 2000 minskat i medlemstal från 83 till 64 procent av befolkningen och som 2030 förväntas

”Jag och min familj fick uppleva hur professionellt hanterad man blir som anhörig av alla de olika instanser som samspelar i en begravning och i omvårdnaden av platsen.”

”Även om Svenska kyrkan tappar i medlemsantal har man en oerhörd professionalism och erfarenhet av att vara huvudman.”

omfatta mindre än 50 procent. På allt fler orter blir Svenska kyrkan en minoritetskyrka. Det väcker principiella frågor. Är kyrkan även framöver lämplig huvudman för begravningsverksamheten? Varför, hur länge och var går smärtgränsen?

– Det här är väldigt kloka och viktiga frågor. Jag är demokrati-minister och vill verkligen betona att det är viktigt att vi inte fjärrar oss från dem. Samtidigt betraktar jag frågorna i dagsläget som mer politiskt filosofiska. För mig är det självklart att Svenska kyrkan är en alldeles utmärkt huvudman och det visar alla underlag som vi kan bedöma i dag.

– Men du beskriver en sannolik utveckling och det betyder att jag som ansvarsfull politiker aldrig kan säga att det alltid kommer att vara som nu. Även om Svenska kyrkan tappar i medlemskap har man en oerhörd professionalism och erfarenhet av att vara huvudman, så det kan ju vara så i framtiden att man ändå bedömer att kyrkan fortsatt är en utmärkt huvudman. Men vilka avvägningar man gör i diskussionen i en framtid beror dels på hur samhället ser ut och dels på vilken dialog man har mellan olika livsåskådningar och religions-tillhörigheter.

I TAKT MED TIDEN

Som minister träffar Alice Bah Kuhnke representanter för många samfund och de flesta uttrycker att Svenska kyrkan är en fantastisk huvudman. Vem som ska vara huvudman är, menar hon, inte en matematisk fråga som avgörs av hur många trostillhöriga av olika slag som det finns. Inte desto mindre delar hon uppfattningen att frågeställningen är aktuell.

– Ja, inte bara aktuell, utan viktig. Jag tror till och med att om vi politiker inte är öppna för att samhället förändras och om politiken inte går i takt med sin

samtid och med vad människor vill, då urholkar vi förtroendet för politiken. Då lever vi i en låtsasvärld. Om vi inte vågar prata om de här stora och viktiga frågorna som rör det allra mest privata, då ökar risken för att vi målar upp bilder, fördomar eller farhågor om vad det innebär med den ena eller andra huvudmannen. Jag tror till och med att det är centralt att vi har sådana samtal som ditt och mitt nu och att fler ställer de här frågorna.

– Egentligen tycker jag att det är alldeles för få som tar upp det här med mig, för jag vill gärna tala om det. Det är viktigt att jag som trossamfundsminister diskuterar med våra religiösa samfund, men också med andra livsåskådningar. Det finns ju människor som inte vill ha en religiös tro och det är viktigt att jag inte fjärrar mig från dem.

GAMMALT KOMPROMISSFÖRSLAG

Den parlamentariska Stat- kyrkaberedningen med Alva Myrdal som ordförande föreslog 1972 att huvudmannaskapet för begravningsverksamheten skulle överföras till kommunerna. De skulle i sin tur kunna leja ut utförandet till lämpliga lokala aktörer, exempelvis Svenska kyrkans församlingar. Skulle det inte vara ett sätt att lösa det principiella problemet?

– Ja, det är en intressant tanke. Jag måste alltid vara övertyglig och uttrycka mig vagt på det viset, men jag tycker verkligen att det är en intressant tanke. Det är viktigt att vi ständigt vågar ha stora tankar och diskussioner, men som jag sagt, det här är inte dagsaktuella frågor. Dessutom har kommunerna väldigt stora uppdrag, så det skulle krävas en stor utredning...

I princip kunde man tänka sig landstingen i stället så fick man en mer samlad överblick över krematorieverksamheten...?

– Hm, ja i princip...

Så länge huvudmannaskapet är kyrkligt krävs begravningsombud för att det ska vara förenligt med principerna om religionsfrihet. De ska även tillförsäkra dem som inte är med i Svenska kyrkan inflytande över begravningsverksamheten. Deras roll blir viktigare i takt med att Svenska kyrkans medlemstal minskar, men det råder stora brister som påtalats i flera utredningar.

BEGRAVNINGSOMBUDE

I vårens proposition om begravningsfrågor läggs ett begränsat förslag om begravningsombudens kurskostnader. Varför bryr sig regeringen inte mer om att stärka begravningsombudens viktiga nyckelroll i ett demokratiskt samhälle?

– Begravningsombuden är fortsatt viktiga, men vi har konstaterat att det är relativt lång tid som förflutit sedan utredningar och andra missnöjen framförts och i dag hör vi inte att det uttrycks missnöje mot systemet, varken från begravningsombuden eller från andra. Det är en förklaring. Men det är viktigt att de får förbättrade förutsättningar, och just när det gäller kostnaderna för utbildning ville vi föreslå det.

Genom åren har begravningsombud och andra diskuterat att bilda en förening för att skapa en nationell plattform som i dag inte finns och för att diskutera exempelvis gemensamma utbildningsbehov. Alice Bah Kuhnke tycker att det vore en utmärkt idé.

– Ja, jag månar mycket om att vi har ett starkt civilsamhälle och välkomnar all form av organisering. I det här fallet ser jag ju också en möjlighet för mig som politiker att få en samlad organisation att samverka med. Om det är en förändring man vill åstadkomma är en förening ett utmärkt sätt att gå vidare på.

TEXT: BO SILFVERBERG